Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK TRIBUNÁLU (pátého senátu)

13. července 2017 *

„Vnitřní trh – Rozhodnutí EUIPO, kterým byla zamítnuta žádost o zápis do seznamu kvalifikovaných zástupců – Podmínka týkající se existence obchodního sídla v Unii – Článek 93 odst. 2 písm. b) nařízení (ES) č. 207/2009 – Volný pohyb služeb – Článek 36 Dohody o EHP – Konformní výklad“

Ve věci T-527/14,

Paul Rosenich, s bydlištěm v Triesenbergu (Lichtenštejnsko), zastoupený A. von Mühlendahlem a C. Eckharttem, advokáty,

žalobce,

proti

Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), zastoupenému původně G. Schneiderem, poté D. Walickou, jako zmocněnci,

žalovanému,

jejímž předmětem je žaloba podaná proti rozhodnutí čtvrtého odvolacího senátu EUIPO ze dne 29. dubna 2014 (věc R 2063/2012-4), týkajícímu se toho, že EUIPO odmítl žalobce zapsat do seznamu kvalifikovaných zástupců uvedeného v článku 93 nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Evropské unie (Úř. věst. L 2009, L 78, s. 1),

TRIBUNÁL (pátý senát),

ve složení A. Dittrich, předseda, J. Schwarcz (zpravodaj) a V. Tomljenović, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: A. Lamote, rada,

s přihlédnutím k žalobě došlé kanceláři Tribunálu dne 15. července 2014,

s přihlédnutím k vyjádření k žalobě došlému kanceláři Tribunálu dne 19. prosince 2014,

s přihlédnutím k replice došlé kanceláři Tribunálu dne 10. března 2015,

s přihlédnutím k duplice došlé kanceláři Tribunálu dne 11. května 2015,

po jednání konaném dne 14. ledna 2016,

vydává tento

* Jednací jazyk: němčina.

Rozsudek

Právní rámec

Dohoda o EHP

1 Článek 1 Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP), která vstoupila v Lichtenštejnsku v platnost dne 1. května 1995 na základě rozhodnutí Rady EHP č. 1/95 ze dne 10. března 1995 o vstupu [Dohody o EHP] v platnost pro Lichtenštejnské knížectví (Úř. věst. 1995, L 86, s. 58; Zvl. vyd. 11/21, s. 574), stanoví:

„Cílem této dohody o přidružení je podpořit trvalé a vyvážené posilování hospodářských a obchodních vztahů mezi smluvními stranami za rovných podmínek hospodářské soutěže a dodržování těchto pravidel za účelem vytvoření stejnorodého Evropského hospodářského prostoru (dále jen ‚EHP‘).“

2 Článek 2 Dohody o EHP stanoví:

„Pro účely této dohody se rozumí:

a) ‚touto dohodou‘ znění této dohody, její protokoly a přílohy, jakož i akty, na které odkazuje;

[…]“

3 Pokud jde o výklad Dohody o EHP, článek 6 uvádí zásadu stejnorodosti následujícího znění:

„Aniž je dotčen další vývoj judikatury, jsou ustanovení této dohody v míře, v jaké jsou v podstatě totožná s odpovídajícími pravidly Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství a Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli a s akty přijatými na základě těchto dvou smluv, při svém provádění a uplatňování vykládána v souladu se související judikaturou Soudního dvora Evropských společenství vydanou přede dnem podpisu této dohody.“

4 Článek 7 Dohody o EHP stanoví:

„Akty, na které se odkazuje nebo které jsou obsaženy v přílohách této dohody nebo v rozhodnutích Smíšeného výboru EHP, jsou pro smluvní strany závazné a jsou nebo musí být učiněny součástí jejich vnitřního právního řádu tímto způsobem:

a) akt odpovídající nařízení EHS je převzat jako takový do vnitřního právního řádu smluvních stran; […]“

5 Článek 36 odst. 1 Dohody o EHP, týkající se volného pohybu služeb, stanoví:

„V rámci této dohody jsou zakázána omezení volného pohybu služeb na území smluvních stran pro státní příslušníky členských států [Evropské unie] a států [Evropského sdružení volného obchodu], kteří jsou usazeni v jiném členském státě [Unie] nebo státě ESVO, než se nachází příjemce služeb.“

6 Článek 65 Dohody o EHP v odst. 2 stanoví:

„V protokolu 28 a v příloze XVII jsou uvedena zvláštní ustanovení a opatření týkající se duševního, průmyslového a obchodního vlastnictví, která se vztahují na všechny výrobky a služby, není-li stanoveno jinak.“

7 Protokol 1 Dohody o EHP týkající se horizontálních přizpůsobení stanoví:

„Ustanovení aktů, na něž se odkazuje v přílohách Dohody, jsou použitelná v souladu s Dohodou a s tímto protokolem, nestanoví-li daná příloha jinak. Zvláštní přizpůsobení nezbytná pro jednotlivé akty jsou stanovena v příloze, v níž je příslušný akt uveden.

[…]

8. Odkazy na území Kdykoli akty, na něž se odkazuje, zmiňují území ‚Společenství' nebo ‚společného trhu', chápe se pro účely Dohody jako území smluvních stran vymezené v článku 126 Dohody."

8 Podle přílohy XVII Dohody o EHP pokud akty uváděné v této příloze obsahují pojmy nebo odkazují na postupy, které jsou specifické pro právní řád Evropské unie, použije se Protokol 1 o horizontálních přizpůsobeních, není-li v této příloze stanoveno jinak. V tomto ohledu tato příloha neuvádí nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Evropské unie (Úř. věst. 2009, L 78, s. 1), a nikdy neuváděla ani nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Evropské unie (Úř. věst. 1994, L 11, s. 1), které bylo zrušeno a nahrazeno nařízením č. 207/2009.

Nařízení č. 207/2009

9 Článek 93 odst. 1 až 3 nařízení č. 207/2009, ve znění platném v rozhodné době, stanoví:

„1. Zastupovat fyzické nebo právnické osoby před úřadem může pouze:

[…]

b) kvalifikovaní zástupci zapsaní v seznamu, který vede za tímto účelem úřad […]

[…]

2. Do seznamu kvalifikovaných zástupců může být zapsána každá fyzická osoba, která:

a) je státním příslušníkem některého členského státu;

b) má své obchodní sídlo nebo místo výkonu zaměstnání na území Společenství;

c) je oprávněna zastupovat ve věcech ochranných známek fyzické nebo právnické osoby před ústředním úřadem průmyslového vlastnictví členského státu […]

3. Zápis se provede na žádost doloženou osvědčením vystaveným ústředním úřadem průmyslového vlastnictví dotyčného členského státu, kterým se potvrzuje splnění podmínek uvedených v odstavci 2."

10 Článkem 1 bodem 87 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2424 ze dne 16. prosince 2015, kterým se mění nařízení č. 207/2009 a nařízení Komise (ES) č. 2868/95, kterým se provádí nařízení č. 40/94, a zrušuje nařízení Komise (ES) č. 2869/95 o poplatcích placených Úřadu pro harmonizaci [na] vnitřním trhu (ochranné známky a vzory) (Úř. věst. 2015, L 341, s. 21), byl čl. 93 odst. 2 nařízení č. 207/2009 nahrazen následujícími ustanoveními, která odkazují napříště na území EHP:

„Do seznamu kvalifikovaných zástupců může být zapsána každá fyzická osoba, která:

a) je státním příslušníkem některého z členských států [EHP];

b) má své obchodní sídlo nebo místo výkonu zaměstnání v [EHP];

c) je oprávněna zastupovat ve věcech ochranných známek fyzické nebo právnické osoby před Úřadem Beneluxu pro duševní vlastnictví, ústředním úřadem průmyslového vlastnictví členského státu [EHP] […]“

11 V souladu s článkem 4 nařízení 2015/2424 tyto změny vstoupily v platnost dnem 23. března 2016.

Skutečnosti předcházející sporu

12 Žalobce, Paul Rosenich, rakouský státní příslušník, kvalifikovaný zástupce před Österreichisches Patentamt (rakouský patentový úřad), provozuje patentovou poradní kancelář ve svém obchodním sídle nacházejícím se v Lichtenštejnsku.

13 Dne 17. ledna 2011 žalobce podal u Evropského úřadu pro duševní vlastnictví (EUIPO) na základě čl. 93 odst. 2 nařízení č. 207/2009 žádost o zápis do seznamu kvalifikovaných zástupců.

14 Rozhodnutím ze dne 7. září 2012 ředitel odboru „Podpora operací“ EUIPO, jednající jakožto člen oddělení pro správu ochranných známek a (průmyslových) vzorů a právní otázky, uvedenou žádost zamítl z důvodu, že žalobce nesplňuje podmínku obchodního sídla v Unii vyžadovanou čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009.

15 Dne 7. listopadu 2012 podal žalobce proti tomuto rozhodnutí odvolání.

16 Rozhodnutím ze dne 29. dubna 2014 (dále jen „napadené rozhodnutí“) čtvrtý odvolací senát toto odvolání zamítl.

17 V tomto ohledu zaprvé odvolací senát odmítl tvrzení žalobce, podle něhož na základě článku 93 nařízení č. 207/2009 v podstatě platí, že každá osoba oprávněná zastupovat klienta před vnitrostátním úřadem je automaticky oprávněná zastupovat jej rovněž před EUIPO, „jelikož povolení zastupovat určitou osobu před vnitrostátním úřadem představuje určující hledisko, které umožňuje zjistit, jaké z pravidel čl. 93 odst. 2 písm. c) [nařízení č. 207/2009] se použije“.

18 Zadruhé měl odvolací senát za to, že argument, podle něhož musí být zeměpisný odkaz na Unii nahrazen zeměpisným odkazem na některý z členských států EHP, nevyplývá z Dohody o EHP, jelikož nařízení č. 207/2009 není uvedeno v její příloze XVII, což má za důsledek zejména to, že se na něj nepoužije protokol 1 uvedené dohody o horizontálních přizpůsobeních. Odvolací senát upřesnil, že ačkoli příloha XVII odkazuje na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. října 2008, kterou se sbližují právní předpisy členských států o ochranných známkách (Úř. věst. 2008, L 299, s. 25), je to pouze v rozsahu, v němž pro účely „zásady vyčerpání práv z ochranné známky“ na úrovni Unie byl odkaz na uvádění do oběhu v Unii nahrazen odkazem na uvádění do oběhu v některém členském státě EHP. Toto ustanovení má podle něj dopad na článek 13 nařízení č. 207/2009. Pokud jde o protokol 28 Dohody o EHP, ani tento protokol neobsahuje ustanovení relevantní pro projednávaný případ.

19 Zatřetí, pokud jde o použití pravidel týkajících se volného pohybu služeb stanovených v právu EHP, měl odvolací senát za to, že poskytování služeb není omezeno sporným ustanovením, neboť poradenství, které žalobce za odměnu poskytuje klientům usazeným v Unii z Lichtenštejnska, není článkem 93 nařízení č. 207/2009 dotčeno. Žalobce tedy nepodléhá žádnému jinému omezení při výkonu povolání patentového poradce než omezení, které si stanoví sám. Odvolací senát v tomto smyslu zdůraznil, že článek 36 Dohody o EHP odkazuje na zvláštní ustanovení použitelná pro volný pohyb služeb uvedená v přílohách IX až XI Dohody o EHP, která neuvádějí právo na zastupování.

20 Podle odvolacího senátu články 92 a 93 nařízení č. 207/2009 mají zaručit, aby zástupci před EUIPO měli určitou kvalifikaci a aby EUIPO komunikoval pouze s účastníky nebo se zástupci, kteří mají adresu v Unii.

21 Začtvrté článek 4 Dohody o EHP, který zakazuje diskriminaci na základě státní příslušnosti, v projednávané věci relevantní není, jelikož žalobce je státním příslušníkem členského státu Unie a odmítnutí zápisu se nezakládá na tomto důvodu.

22 Odvolací senát rovněž uvedl, že lichtenštejnské právo v oblasti zastupování nepřiznává vzájemnost, ale stanoví, že zahraniční majitel ochranné známky, jejíž přihláška byla podána u Amt für Volkswirtschaft (Úřad duševního vlastnictví, Lichtenštejnsko), musí jako zástupce zmocnit advokáta nebo patentového poradce v Lichtenštejnsku.

23 Zapáté a na posledním místě měl odvolací senát za to, že není možné, aby EUIPO nepoužil ustanovení nařízení č. 207/2009 z důvodu, že není v souladu s normou vyšší právní síly. To by mohl provést pouze Soudní dvůr. Rovněž nelze uvažovat o výkladu v souladu se smyslem a cílem norem vyšší právní síly vzhledem k tomu, že je čl. 93 odst. 2 písm. c) nařízení č. 207/2009 formulován jasně a jednoznačně.

Řízení a návrhová žádání účastníků řízení

24 Návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 15. července 2014 podal žalobce projednávanou žalobu.

25 Žalobce navrhuje, aby Tribunál:

— zrušil napadené rozhodnutí;

— zrušil rozhodnutí ředitele odboru „Podpora operací“ EUIPO ze dne 7. září 2012;

— uložil EUIPO náhradu nákladů řízení, včetně nákladů řízení vzniklých v řízení před odvolacím senátem.

26 EUIPO navrhuje, aby Tribunál:

— žalobu zamítl;

— uložil žalobci náhradu nákladů řízení.

27 Dne 20. listopadu 2015 Tribunál (pátý senát) vyzval EUIPO, aby mu předložil některé dokumenty, které by mohly objasnit jednak vztah mezi nařízeními č. 40/94 a č. 207/2009 a Dohodou o EHP a jednak povahu profesionálního zastupování v oblasti ochranné známky Evropské unie. EUIPO odpověděl dopisem ze dne 7. prosince 2015. Žalobce reagoval na tuto odpověď dopisem ze dne 22. prosince 2015.

28 Na návrh soudce zpravodaje se Tribunál rozhodl zahájit ústní část řízení. Řeči účastníků řízení a jejich odpovědi na otázky položené Tribunálem byly vyslechnuty na jednání konaném dne 14. ledna 2016.

29 Účastníci řízení, kteří zaznamenali změnu čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009 (viz body 10 a 11 výše), na jednání uvedli, že by předmět žaloby zanikl, pokud by byl žalobce zapsán do dotčeného seznamu kvalifikovaných zástupců v návaznosti na vstup nařízení 2015/2424 v platnost.

30 V důsledku toho Tribunál po skončení jednání neukončil ústní část řízení a účastníky řízení požádal, aby jej do 15. dubna 2016 informovali o tom, zda byl žalobce do tohoto seznamu skutečně zapsán.

31 Žalobce a EUIPO v dopisech ze dne 14. a 15. dubna 2016 uvedli, že žalobce do seznamu kvalifikovaných zástupců ještě zapsán nebyl a že Tribunál informují o případném ukončení řízení o zápisu.

32 EUIPO dopisem ze dne 16. června 2016 informoval Tribunál o tom, že byl žalobce podruhé požádán o to, aby v souladu s čl. 93 odst. 3 nařízení č. 207/2009 předložil osvědčení z nedávné doby, a pokud tento dokument nepředloží, nebude moci být zapsán do seznamu kvalifikovaných zástupců.

33 Tribunál uložil žalobci lhůtu do 24. srpna 2016, aby předložil své vyjádření k tomuto dopisu.

34 Žalobce dopisem ze dne 24. srpna 2016 informoval Tribunál o tom, že do předmětného seznamu ještě zapsán nebyl. Tribunálu rovněž předložil výměnu korespondence s EUIPO.

35 Tribunál, který vzal na vědomí to, že žalobce nebyl zapsán do seznamu kvalifikovaných zástupců, a měl za to, že vyřízení věci mezi účastníky je nepravděpodobné, dne 6. září 2016 ukončil ústní část řízení.

Právní otázky

36 Žalobce na podporu své žaloby vznáší jediný důvod, vycházející z porušení článku 93 nařízení č. 207/2009, jak měl být podle něj vykládán ve světle volného pohybu služeb zaručeného v EHP na základě Dohody o EHP.

37 Žalobce uvádí, že cílem Dohody o EHP je zejména zavést co možná nejúplněji volný pohyb služeb, který by podle judikatury (viz rozsudky ze dne 1. dubna 2004, Bellio F.lli, C-286/02, EU:C:2004:212, body 34 a 35 a citovaná judikatura a ze dne 28. října 2010, Établissements Rimbaud, C-72/09, EU:C:2010:645, bod 20 a citovaná judikatura) měl být vykládán a používán stejným způsobem, jako volný pohyb služeb zaručený mezi členskými státy Unie. Pokud jde o vztahy mezi členskými státy Unie, Soudní dvůr již přitom rozhodl, že skutečnost, že je od patentového poradce, který je již usazen a schválen v jiném členském státě a chce poskytovat služby, vyžadováno, aby měl v hostitelském členském státě trvalé místo podnikání nebo obchodní sídlo, představuje omezení volného pohybu služeb, které jde nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení cílů, jako je možnost určit místně příslušný soud v případě zpochybnění týkajícího se patentu zapsaného v hostitelském členském státě, jakož i zajistit řádný průběh řízení (rozsudky ze dne 13. února 2003, Komise v. Itálie, C-131/01, EU:C:2003:96, body 42 až 45, a ze dne 11. června 2009, Komise v. Rakousko, C-564/07, nezveřejněný, EU:C:2009:364, body 47 až 53). Z toho důvodu má volný pohyb služeb, zaručený Dohodou o EHP a koncipovaný jako právo, které je individuálně a přímo použitelné, za následek buď neúčinnost ustanovení přijatých smluvními stranami Dohody o EHP, která volný výkon povolání podmiňují existencí bydliště nebo sídla v Unii, anebo výklad těchto ustanovení tak, že obchodní sídlo v některém členském státě EHP postačuje.

38 Závazky vyplývající z Dohody o EHP zavazují nejen členské státy Unie, ale rovněž Unii samotnou, jejíž orgány a instituce jsou přímo povinny dodržovat takové základní svobody zakotvené touto dohodou, jako je volný pohyb služeb.

39 Žalobce uvádí, že skutečnost, že nařízení č. 207/2009 není výslovně uvedeno mezi nástroji v Dohodě o EHP, zejména v protokolu 28 a v příloze XVII, tento závěr nezpochybňuje. Článek 1 odst. 2 protokolu 28 Dohody o EHP, podle něhož smluvní strany musí zohlednit zásady volného pohybu služeb, podle žalobce brání požadavku obchodního sídla v Unii. Navíc je obecně uznáváno, že první uvedení do oběhu v některém státě EHP vede k vyčerpání práv uvnitř Unie.

40 V odpověď na dotaz EUIPO žalobce nejprve upřesnil, že podle lichtenštejnského práva jsou patentoví poradci kvalifikovaní v některém členském státě EHP oprávněni při plnění určitých formalit vykonávat v Lichtenštejnsku přeshraniční činnost v oblasti poradenství a zastupování. Lichtenštejnské právo v tomto ohledu podle něj v plném rozsahu odpovídá nařízení č. 207/2009. Kromě toho, i když není dána vzájemnost, nemůže být přímé použití ustanovení Dohody o EHP zpochybněno.

41 Dále má žalobce za to, že argument EUIPO, podle něhož je povinnost mít obchodní sídlo na území Unie ospravedlněna z důvodů odpovědnosti a ochrany druhé strany v rámci dvoustranných postupů, je nový, a tudíž nepřípustný. Dále, třebaže požadavek případně předložit důkaz o uzavření pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání není v rozporu s volným pohybem služeb, přičemž lichtenštejnské právo ostatně poradcům uzavření takového pojištění ukládá, toto pojištění nemůže samo o sobě odůvodnit nezbytnost obchodního sídla v Unii.

42 Konečně má žalobce za to, že vzhledem k tomu, že podle čl. 19 čtvrtého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie před Soudním dvorem mohou vystupovat pouze advokáti, kteří jsou oprávněni k výkonu advokacie v některém státě EHP, neexistuje žádný důvod, aby se na zastupování před EUIPO uplatnila striktnější ustanovení, přičemž by EUIPO podléhal pravidlům nižší právní síly.

43 EUIPO uvádí, že žalobce žádá o to, aby nebyl použit čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009 z důvodu porušení normy vyšší právní síly, a sice Dohody o EHP. EUIPO, který odkazuje na rozsudek ze dne 12. července 2001, Kik/OHMI (Kik) (T-120/99, EU:T:2001:189, bod 55), přitom nemá pravomoc rozhodovat o tom, že se nepoužije norma, jejíž znění je jasné, neboť jinak by byla porušena zásada domněnky legality.

44 EUIPO má rovněž za to, že žádný z argumentů žalobce neprokazuje, že zeměpisný odkaz na Unii učiněný v článku 93 nařízení č. 207/2009 musí být vykládán jako odkaz na EHP, jelikož příloha XVII Dohody o EHP nezmiňuje toto nařízení mezi akty, na které se vztahuje protokol 1 této dohody.

45 I když čl. 1 odst. 2 protokolu 28 této dohody obsahuje závazek, aby Unie přizpůsobila své právní předpisy, zejména článek 93 nařízení č. 207/2009, takový závazek přísluší nikoli EUIPO, ale Kontrolnímu úřadu Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) nebo Evropské komisi.

46 Podle EUIPO za předpokladu, že by požadavek obchodního sídla v Unii pro kvalifikované zástupce byl analyzován jako omezení volného pohybu služeb v EHP, byl by ospravedlněn z důvodů právní úpravy odpovědnosti a ochrany druhé strany v rámci dvoustranných postupů.

47 EUIPO tvrdí rovněž, že vyjádření žalobce ke vzájemnosti lichtenštejnského práva uvedené v replice představuje nové argumenty, které jsou tudíž nepřípustné. V každém případě podle něj není dána žádná vzájemnost, jelikož lichtenštejnské právo stanoví pouze „dočasný“ a „přeshraniční“ výkon činnosti v oblasti patentového poradenství, přičemž nařízení č. 207/2009 stanoví v tomto ohledu trvalé zastoupení, které je vykonáváno v členské zemi, v níž má zástupce obchodní sídlo. EUIPO však upřesňuje, že odkaz na právní situaci v Lichtenštejnsku v bodě 18 napadeného rozhodnutí má pouze dokreslit skutečnost, že lichtenštejnský zákonodárce neposuzuje právní situaci odlišně v porovnání s unijním normotvůrcem.

48 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že i když nařízení č. 207/2009 obsahuje zmínku „Text s významem pro EHP“, žalobce nezpochybňuje skutečnost, že Dohoda o EHP ani její protokoly nebo přílohy na něj neodkazují.

49 Podle čl. 2 písm. a) Dohody o EHP, který tuto dohodu definuje jako „znění této dohody, její protokoly a přílohy, jakož i akty, na které odkazuje“, je tak třeba konstatovat, že nařízení č. 207/2009 není součástí Dohody o EHP.

50 Odvolací senát měl tudíž správně za to, že se v projednávané věci nepoužije bod 8 protokolu 1 Dohody o EHP, na který odkazuje příloha XVII této dohody a podle něhož „[k]dykoli akty, na něž se odkazuje, zmiňují území ‚[Unie]' nebo ‚společného trhu', chápe se pro účely Dohody jako území smluvních stran vymezené v článku 126 Dohody".

51 Žalobce však na základě svých argumentů v podstatě uvádí, že napadené rozhodnutí je v rozporu s čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009, jak měl být podle něj vykládán a použit ve světle volného pohybu služeb zakotveného v Dohodě o EHP. V případě nemožnosti takového konformního výkladu má žalobce za to, že sporná podmínka týkající se usazení v Unii, kterou toto ustanovení stanoví, měla být odmítnuta jako protiprávní ve prospěch přímého použití zásady volného pohybu služeb v EHP, z níž vyplývá, že v dané oblasti nemůže existovat omezení, případně diskriminace osob usazených mimo území Unie, ale v některém státě ESVO příslušejícím k EHP, jako je Lichtenštejnsko. Uplatňuje tak námitku nepřípustnosti ve smyslu článku 277 SFEU.

52 Z článku 216 odst. 2 SFEU vyplývá, že mezinárodní dohody uzavřené Unií jsou závazné pro orgány Unie i pro členské státy.

53 Z ustálené judikatury vyplývá, že ustanovení takových dohod jsou od jejich vstupu v platnost nedílnou součástí unijního právního řádu (rozsudky ze dne 30. dubna 1974, Haegeman, 181/73, EU:C:1974:41, bod 5; ze dne 21. prosince 2011, Air Transport Association of America a další, C-366/10, EU:C:2011:864, body 73 a 79, a ze dne 18. března 2014, Z., C-363/12, EU:C:2014:159, bod 73).

54 V tomto ohledu již Soudní dvůr upřesnil, že se vyžaduje, aby se z důvodu přednosti mezinárodních dohod uzavřených Unií před unijními akty sekundárního práva vykládaly posledně uvedené akty v co největším možném rozsahu v souladu s těmito dohodami (rozsudek ze dne 10. září 1996, Komise v. Německo, C-61/94, EU:C:1996:313, bod 52).

55 Z ustálené judikatury rovněž vyplývá, že ustanovení takovéto dohody mohou mít přímý účinek, jestliže jsou bezpodmínečná a dostatečně přesná (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 5. února 1976, Conceria Bresciani, 87/75, EU:C:1976:18, bod 25, a ze dne 26. října 1982, Kupferberg, 104/81, EU:C:1982:362, bod 23). Aby mohl unijní soud provést přezkum tvrzené neslučitelnosti unijního aktu ve vztahu k ustanovením takové dohody, je však ještě třeba, aby tomu nebránila její povaha ani systematika (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. července 2015, ClientEarth v. Komise, C-612/13 P, EU:C:2015:486, bod 35 a citovaná judikatura).

56 Pokud jde o Dohodu o EHP, unijní soud již potvrdil, že její ustanovení, i pokud jde o Lichtenštejnsko, jsou nedílnou součástí unijního právního řádu (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 28. října 2010, Établissements Rimbaud, C-72/09, EU:C:2010:645, body 13 a 19, a ze dne 22. ledna 1997, Opel Austria v. Rada, T-115/94, EU:T:1997:3, bod 101).

57 V souladu s pátým pododstavcem její preambule je cílem Dohody o EHP zejména zavést co možná nejúplněji volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v celém EHP tak, aby vnitřní trh zavedený na území Unie zahrnoval také státy ESVO (viz rozsudek ze dne 28. října 2010, Établissements Rimbaud, C-72/09, EU:C:2010:645, bod 20 a citovaná judikatura; rozsudek ze dne 26. září 2013, Spojené království v. Rada, C-431/11, EU:C:2013:589, bod 50).

58 V tomto ohledu jsou pravidla použitelná ve vztazích mezi smluvními stranami v oblastech upravených Dohodou o EHP v podstatě pravidly odpovídajícími ustanovením Smlouvy o FEU a aktů přijatých k jejímu provedení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. ledna 1997, Opel Austria v. Rada, T-115/94, EU:T:1997:3, bod 107).

59 Z tohoto hlediska má několik ustanovení Dohody o EHP zajistit co možná nejjednotnější výklad této dohody v celém EHP. Je na unijním soudu, aby v tomto rámci zajistil, že pravidla Dohody o EHP, která jsou v podstatě totožná s pravidly Smlouvy o FEU, budou v unijním právním řádu vykládána

jednotným způsobem (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 28. října 2010, Établissements Rimbaud, C-72/09, EU:C:2010:645, bod 20 a citovaná judikatura, a ze dne 22. ledna 1997, Opel Austria v. Rada, T-115/94, EU:T:1997:3, body 106 až 108).

60 V projednávané věci žalobce, který je i nadále usazen v Lichtenštejnsku, chce nabízet své služby jakožto kvalifikovaný zástupce u EUIPO. Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že taková činnost může spadat do působnosti volného pohybu služeb, jak jej stanoví Dohoda o EHP (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. února 2003, Komise v. Itálie, C-131/01, EU:C:2003:96, body 21 až 25).

61 Bylo přitom již rozhodnuto, že pravidla zakazující omezení volného pohybu služeb uvedená v čl. 36 odst. 1 Dohody o EHP mají tentýž právní dosah jako pravidla, která ukládá článek 56 SFEU. Soudní dvůr upřesnil, že v dané oblasti musí být pravidla uvedená v Dohodě o EHP a pravidla uvedená ve Smlouvě o FEU vykládána jednotně (rozsudky ze dne 5. července 2007, Komise v. Belgie, C-522/04, EU:C:2007:405, body 45 a 46, a ze dne 6. října 2009, Komise v. Španělsko, C-153/08, EU:C:2009:618, bod 48).

62 Soudní dvůr však tuto zásadu relativizoval, když uvedl, že unijní judikatura týkající se omezení výkonu svobod pohybu v Unii nemůže být v celém rozsahu přenesena na svobody zaručené Dohodou o EHP, jelikož výkon těchto svobod probíhá v odlišném právním kontextu (viz rozsudek ze dne 18. července 2013, Komise v. Dánsko, C-261/11, nezveřejněný, EU:C:2013:480, bod 44 a citovaná judikatura).

63 V projednávané věci však stačí konstatovat, že odvolací senát ani EUIPO neuvedly ani neprokázaly, že k výkonu volného poskytování služeb v oblasti zastupování před úřady duševního vlastnictví docházelo v projednávané věci v odlišném právním kontextu, což by mělo za následek, že by se relevantní unijní judikatura, která se týká omezení výkonu volného poskytování služeb v Unii, nemohla v celém rozsahu přenést na tutéž svobodu zaručenou Dohodou o EHP (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. dubna 2015, Komise v. Německo, C-591/13, EU:C:2015:230, bod 82).

64 Je tedy třeba ověřit, zda podmínka týkající se obchodního sídla v Unii uvedená v čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009, jak ji vykládá odvolací senát, a sice tak, že výraz „Společenství“ nemůže odkazovat na EHP, je slučitelná s čl. 36 odst. 1 Dohody o EHP, který na úrovni EHP zakotvuje volný pohyb služeb.

65 V tomto rámci Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že článek 56 SFEU, který stejně jako čl. 36 odst. 1 Dohody o EHP zakotvuje volný pohyb služeb, je dostatečně přesný a bezpodmínečný, takže má přímý účinek (rozsudky ze dne 3. prosince 1974, van Binsbergen, 33/74, EU:C:1974:131, bod 27, a ze dne 14. července 1976, Donà, 13/76, EU:C:1976:115, bod 20). Pokud jde o povahu a systematiku Dohody o EHP, odvolací senát ani EUIPO neuvedly argumenty, které by mohly prokázat, že by ji jednotlivci nemohli uplatnit přímo. Tato možnost právě naopak vyplývá z osmého pododstavce preambule Dohody o EHP, který zdůrazňuje význam role, kterou jednotlivci hrají v rámci EHP na základě výkonu práv, která jim přiznává tato dohoda a soudní ochrany těchto práv. Kromě toho je nutno uvést, že Soudní dvůr již provedl přezkum slučitelnosti unijního aktu s ohledem na Dohodu o EHP (rozsudek ze dne 1. dubna 2004, Bellio F.lli, C-286/02, EU:C:2004:212, body 57 až 63).

66 Článek 56 SFEU vyžaduje nejen odstranění jakékoli diskriminace poskytovatele služeb usazeného v jiném členském státě z důvodu jeho státní příslušnosti, ale rovněž odstranění jakéhokoli omezení, byť uplatňovaného bez rozdílu jak na tuzemské poskytovatele, tak na poskytovatele z jiných členských států, je-li toto omezení takové povahy, že může zakazovat činnosti poskytovatele usazeného v jiném členském státě, kde legálně poskytuje obdobné služby, být na překážku těmto činnostem nebo je činit méně atraktivními (viz rozsudek ze dne 17. března 2011, Peñarroja Fa, C-372/09 a C-373/09, EU:C:2011:156, bod 50 a citovaná judikatura).

67 Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že skutečnost, že je vyžadováno, aby patentový zástupce schválený u patentového úřadu v jiném členském státě, který chce poskytovat služby, měl trvalé obchodní sídlo v hostitelském členském státě, případně aby ustanovil domiciliáta, představuje omezení volného pohybu služeb (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. února 2003, Komise v. Itálie, C-131/01, EU:C:2003:96, bod 42 a citovaná judikatura; rozsudek ze dne 11. června 2009, Komise v. Rakousko, C-564/07, nezveřejněný, EU:C:2009:364, bod 47).

68 Podmínka uvedená v čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009, jak ji vykládá odvolací senát, tedy představuje omezení volného pohybu služeb v EHP.

69 Z judikatury Soudního dvora však rovněž vyplývá, že vnitrostátní opatření, která by mohla tvořit překážku výkonu základních svobod zaručených Smlouvou o FEU nebo jej činit méně atraktivním, se považují za slučitelná s touto Smlouvou, pokud splňují čtyři podmínky, a sice že se musí uplatňovat nediskriminujícím způsobem, musí být odůvodněna naléhavými důvody obecného zájmu, musí být způsobilá zaručit uskutečnění cíle, který sledují, a nesmí překračovat meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné (rozsudky ze dne 30. listopadu 1995, Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411, bod 37, a ze dne 11. června 2009, Komise v. Rakousko, C-564/07, nezveřejněný, EU:C:2009:364, bod 31).

70 Zaprvé odvolací senát uvedl v bodě 16 napadeného rozhodnutí, že článek 93 nařízení č. 207/2009 zaručuje, aby osoby, jejichž profesionální činnost spočívá v zastupování třetích osob u EUIPO, měly profesionální kvalifikaci, jejíž definice se mění podle konkrétního členského státu, a vykládaný spolu s článkem 92 téhož nařízení zaručuje, aby EUIPO komunikoval pouze s účastníky nebo zástupci, kteří mají adresu v Unii. Žalobce, který má obchodní sídlo v Lichtenštejnsku, tuto podmínku není schopen splnit.

71 Pokud jde o první cíl, a sice cíl týkající se odborné kvalifikace, EUIPO nevysvětlil, proč obchodní sídlo v Unii zaručuje lepší kvalifikaci než obchodní sídlo ve státě ESVO příslušejícím k EHP. Je nutno rovněž konstatovat, že za účelem dosažení tohoto cíle existuje méně omezující opatření než opatření, které je předmětem projednávaného sporu, a sice požadavek důkazu o odborné kvalifikaci.

72 Co se týče druhého cíle, je možné jej přirovnat k nezbytnosti zajistit řádný průběh řízení. Bylo by tedy možné uplatnit jej z titulu naléhavých důvodů obecného zájmu, které by mohly odůvodnit omezení volného pohybu služeb (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. června 2009, Komise v. Rakousko, C-564/07, nezveřejněný, EU:C:2009:364, bod 49 a citovaná judikatura).

73 Požadavek mít obchodní sídlo na území Unie stanovený v čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009, jak jej vykládá odvolací senát, však jde nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení tohoto cíle. Stačí konstatovat, že aktuální prostředky elektronické komunikace umožňuji kvalifikovaným zástupcům komunikovat s EUIPO vhodným způsobem. Je totiž nesporné, že existuje několik technických prostředků, jako je fax, elektronická pošta, případně on-line informatické prostředky (programy), a sice e-filing, které umožňují zajistit zasílání dokumentů mezi EUIPO a dotčenými osobami.

74 Zadruhé EUIPO ve svých písemnostech u Tribunálu uvedl, že požadavek obchodního sídla v Unii je odůvodněn v zájmu spravedlnosti, a sice z důvodů právní úpravy odpovědnosti a ochrany druhé strany v rámci dvoustranných postupů.

75 Tyto argumenty musí být odmítnuty.

76 Pokud jde o cíl týkající se právní úpravy odpovědnosti, EUIPO se ve své argumentaci spokojuje s odkazem na body 22 a násl. rozsudku ze dne 11. června 2009, Komise v. Rakousko (C-564/07, nezveřejněný, EU:C:2009:364), které se týkají povinnosti uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání. Povinnost sídla však sama o sobě neumožňuje zajistit, aby kvalifikovaní zástupci disponovali dostatečným pojištěním odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání, přičemž EUIPO ostatně neuvedl ani neprokázal, že by všechny členské státy Unie

ukládaly povinnost uzavírat pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání, zatímco by tomu tak nebylo v případě některých států ESVO příslušejících k EHP. Navíc, pokud by bylo cílem unijního normotvůrce zaručit, aby kvalifikovaní zástupci takovým pojištěním disponovali, mohl použít opatření méně omezující volný pohyb služeb, jako je výslovná povinnost pro každého kvalifikovaného zástupce sjednat takové pojištění, které by se vztahovalo rovněž na jeho služby poskytované u EUIPO.

77 Dále EUIPO neuvedl, proč by usazení kvalifikovaných zástupců v členském stát Unie spíše než v některém státě ESVO příslušejícím k EHP, jako je Lichtenštejnsko, poskytlo větší ochranu pro druhou stranu v rámci dvoustranných postupů.

78 Odvolací senát ani EUIPO tudíž neuplatnily naléhavé důvody obecného zájmu, které by mohly odůvodnit omezení volného pohybu služeb, které bylo konstatováno v bodě 68 výše. Je tedy třeba konstatovat, že podmínka obchodního sídla v Unii stanovená v čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009, jak ji vykládá odvolací senát, je v rozporu s čl. 36 odst. 1 Dohody o EHP.

79 Odvolací senát ještě uvedl, jak EUIPO rovněž zmiňuje, že Lichtenštejnsko v dané věci neposkytlo vzájemnost. Zaprvé však odvolací senát ani EUIPO neprokázaly, že zápis do seznamu kvalifikovaných zástupců u Úřadu duševního vlastnictví je podmíněn obchodním sídlem dotyčného v tomto státě. Argumenty účastníků se týkaly spíše otázky, zda a v jakém rozsahu kvalifikovaný zástupce v členském státě Unie může zastupovat klienta u Úřadu průmyslového vlastnictví. Zadruhé odvolací senát ani EUIPO neměly za to, že tato údajně chybějící vzájemnost je s to odůvodnit uvedené omezení volného pohybu služeb. Podle EUIPO jde o argument, který má pouze ilustrovat skutečnost, že lichtenštejnský zákonodárce neposuzuje právní situaci odlišně v porovnání s unijním normotvůrcem. Zatřetí a v každém případě stačí uvést, že podle judikatury Soudního dvora (viz rozsudek ze dne 13. února 2003, Komise v. Itálie, C-131/01, EU:C:2003:96, bod 46 a citovaná judikatura) se členský stát nemůže dovolávat nedodržení zásady vzájemnosti nebo vycházet z případného nedodržení Smlouvy jiným členským státem k odůvodnění vlastního pochybení. EUIPO neuvedl žádnou právní či skutkovou okolnost, jejímž důsledkem by bylo nepoužití této judikatury v oblasti volných pohybů, které jsou zakotveny v Dohodě o EHP. Kromě toho by uplatnění zásady vzájemnosti bylo v rozporu se specifickými prostředky v oblasti postupu dohlížení a řešení sporů stanovenými v článcích 109 a 111 Dohody o EHP.

80 Zatřetí odvolací senát uvedl, jak EUIPO rovněž zmiňuje, že EUIPO nemá pravomoc k tomu, aby nepoužil podmínku spočívající v obchodním sídle stanovenou v čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009.

81 V tomto ohledu stačí konstatovat, že z judikatury citované v bodě 54 výše vyplývá, že se vyžaduje, aby se z důvodu přednosti takových mezinárodních dohod uzavřených Unií, jako je Dohoda o EHP, před unijními akty sekundárního práva vykládaly posledně uvedené akty v co největším možném rozsahu v souladu s těmito dohodami.

82 Ač tedy není třeba spornou podmínku vyloučit, příslušelo EUIPO, aby ji vyložil a použil v souladu se závazky, které vyplývají z Dohody o EHP.

83 Ačkoli je pravda, že konformní výklad unijních aktů sekundárního práva nemůže sloužit jako základ pro výklad těchto aktů *contra legem* (viz usnesení ze dne 17. července 2015, EEB v. Komise, T-685/14, nezveřejněné, EU:T:2015:560, bod 31 a citovaná judikatura), v projednávané věci tomu tak není.

84 Z nařízení č. 207/2009 ve znění použitelném před vstupem nařízení 2015/2424 v platnost ani ze skutkových a právních okolností uvedených EUIPO totiž nevyplývá, že unijní normotvůrce chtěl specificky vyloučit přístup osob, které mají obchodní sídlo v některém státě ESVO příslušejícím k EHP, jako je Lichtenštejnsko, do seznamu kvalifikovaných zástupců.

85 Jak v podstatě uvedl odvolací senát, úmyslem unijního normotvůrce bylo zajistit spíše určitou kvalitu a spolehlivost v rámci komunikace mezi EUIPO a dotyčnými osobami. Jak přitom vyplývá z bodu 73 výše, takový cíl nevyžaduje nutně obchodní sídlo dotyčné osoby na území Unie.

86 Tento výklad podporuje nařízení 2015/2424, na základě něhož byly odkazy na území Unie nahrazeny odkazy na území EHP, pokud jde zejména o podmínky pro zápis do seznamu kvalifikovaných zástupců v článku 93 nařízení č. 207/2009. Ačkoli jde o změnu, která má významný praktický dopad, nejeví se, že vyplývá z vůle změny politiky s ohledem na státy ESVO příslušející k EHP. Tato změna totiž není uvedena v legislativním návrhu Komise COM(2013) 161 final ze dne 27. března 2013 a byla zavedena až následně v rámci legislativního procesu. Dále normotvůrce neobjasnil svůj krok v preambuli nařízení 2015/2424. Tuto změnu je tedy třeba považovat za přizpůsobení technické povahy, které nemá jiný cíl než přizpůsobit unijní sekundární právo závazkům, které vyplývají z Dohody o EHP.

87 Z toho vyplývá, že jediný žalobní důvod musí být přijat, takže napadené rozhodnutí musí být zrušeno.

88 Pokud jde o druhý bod návrhových žádání žalobce, směřuje ke zrušení rozhodnutí ředitele odboru „Podpora operací“ EUIPO ze dne 7. září 2012. Tímto bodem návrhových žádání žalobce navrhuje, aby Tribunál v podstatě přijal rozhodnutí, které podle něj měl přijmout odvolací senát. Žalobce tedy navrhuje změnu napadeného rozhodnutí, jak je stanovena v čl. 65 odst. 3 nařízení č. 207/2009.

89 Kromě toho je třeba připomenout, že pravomoc změnit rozhodnutí přiznaná Tribunálu na základě čl. 65 odst. 3 nařízení č. 207/2009 neznamená, že by měl pravomoc provést posouzení v otázce, ke které se odvolací senát ještě nevyjádřil. Výkon pravomoci změnit rozhodnutí se proto musí v zásadě omezovat na situace, kdy je Tribunál po přezkumu posouzení provedeného odvolacím senátem schopen určit na základě prokázaných skutkových a právních okolností, jaké rozhodnutí měl uvedený senát přijmout (rozsudek ze dne 5. července 2011, Edwin v. OHIM, C-263/09 P, EU:C:2011:452, bod 72).

90 V projednávané věci jsou splněny podmínky pro to, aby Tribunál vykonal pravomoc změnit rozhodnutí. Z bodu 2 napadeného rozhodnutí totiž vyplývá, že odmítnutí ředitele odboru „Podpora operací“ EUIPO bylo založeno na tom, že žalobce nesplnil kritérium stanovené v čl. 93 odst. 2 písm. b) nařízení č. 207/2009. Z úvah uvedených v bodech 36 až 87 výše přitom vyplývá, že odvolací senát měl konstatovat, že na rozdíl od toho, co uvedl ředitel odboru „Podpora operací“ EUIPO, toto ustanovení nebrání zápisu žalobce do seznamu kvalifikovaných zástupců. Z důvodu změny napadeného rozhodnutí je tedy třeba zrušit rovněž rozhodnutí ředitele odboru „Podpora operací“ EUIPO.

K nákladům řízení

91 Podle čl. 134 odst. 1 jednacího řádu Tribunálu se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval.

92 Podle čl. 190 odst. 2 jednacího řádu se nutné výdaje vynaložené účastníky řízení v souvislosti s řízením před odvolacím senátem EUIPO považují za náklady, jejichž náhradu lze přiznat.

93 Vzhledem k tomu, že žalobce požadoval náhradu nákladů řízení a EUIPO neměl ve věci úspěch, je důvodné posledně uvedenému uložit náhradu nákladů řízení, včetně nákladů řízení vynaložených před odvolacím senátem.

Z těchto důvodů

TRIBUNÁL (pátý senát)

rozhodl takto:

1) **Rozhodnutí čtvrtého odvolacího senátu Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO) ze dne 29. dubna 2014 (věc R 2063/2012-4) se zrušuje.**

2) **Rozhodnutí ředitele odboru „Podpora operací“ EUIPO ze dne 7. září 2012 se zrušuje.**

3) **EUIPO se ukládá náhrada nákladů řízení.**

Dittrich Schwarcz Tomljenović

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 13. července 2017.

Podpisy.